

Settela Steinbach in de trein
naar haar dood.

Ster en driehoek

Naast de Jodenster deelden de nazi's driehoeken uit aan andere ongewenste minderheidsgroepen. De Roma en Sinti kregen een zwarte driehoek. Van hen werden tijdens de Tweede Wereldoorlog naar schatting 1,5 miljoen vermoord. Nog altijd gelden zij in Europa als de zondebok. Els de Groen zette zich als EU-parlementariër intensief voor hen in.

Tekst Els de Groen

Minder bekend dan de Davidster was de zwarte driehoek, het insigne voor 'Asocialen': langdurig werklozen, bedelaars, kruimeldieven: arme sloebers, zeg maar. De kroon spanden 'zigeuners': die waren niet alleen asociaal, maar behoorden ook nog eens tot een 'minderwaardig ras'. Het nationaalsocialisme kwam op in de crisisjaren, toen er veel arme sloebers waren. Maar handig speelden de nazi's in op bestaande anti-

pathieën van arme fatsoenlijke burgers jegens even arme zigeuners en zo maakten ze de geesten rijp voor razzia's en deportaties van 'minderwaardige volken'. Volgens Hitlers rassenwetten waren dat Joden en zigeuners. Daarnaast ontteden de nazi's zich ook van Jehova's getuigen, homoseksuelen en mensen met een geestelijke beperking was pervers pragmatisme. Allen hadden hun eigen kleur driehoek. homoseksuelen ('zedendelinquenten') kregen een roze.

Van oudsher stonden zigeuners op de

laagste maatschappelijke trede. Ze verdienden de kost met handwerk, waarzeggen of muziek, reisden zonder vaste verblijfplaats en leefden in de periferie van de burgermaatschappij, waar hardnekkige vooroordelen over hen bestonden. Eigenlijk leefden zigeuners en zogeheten 'gadže' (= boeren of burgers) in volledig gescheiden werelden, die elkaar niet naderkwamen toen zigeuners een reisverbod kregen. In Nederland werd dat reisverbod pas in '43 van kracht, in Duitsland daarentegen begon de vervolging veel eerder. Al snel na Hitlers aantreden in 1933 lieten nazi's sommige zigeuners krachtens de wet ter voorkoming van erfelijk ziek nageslacht steriliseren. Met de Neurenberger Wetten van 1935 kreeg het nazibewind meer armslag. In Berlijn werd de *Rassenhygienische Forschungsstelle* opgericht. Directeur was Dr. Robert Ritter, die nauw samenwerkte met politie en de SS. Zijn onderzoekscentrum moest alle Duitse zigeuners classificeren in termen van rassenbiologie. Zo werden reeksen foto's gemaakt en stambomen samengesteld, bloed- en haarmonsters genomen en de schedelomvang opgemeten. Een volgende stap was het decreet van Heinrich Himmler 'De strijd tegen het Zigeunergevaar', dat elke Zigeuner verplichtte zich bij de politie te laten registreren. Daarmee was de weg naar massadeportatie geëffend.

TATOEAGE 'Z'

Met de bezetting van Nederland verplaatste de Duitse ambitie het 'arische volk' te zuiveren zich ook naar onze contreien. In tegenstelling tot Joden die vanaf mei 1942 een gele ster moesten opdoen, droegen Nederlandse zigeuners geen insigne op hun kleding. De driehoek of tatoeage van de letter Z kregen ze pas na aankomst in bijvoorbeeld Auschwitz-Birkenau, waar velen terecht kwamen via Kamp Westerbork.

Zigeuner was een scheldwoord dat in de twintigste eeuw als gevolg van de genocide zo zwaarbeladen werd dat de

Kennzeichen für Schutzhaftlinge in den Konzentrationslagern

Form und Farbe der Kennzeichen

	Politisch	Berufs-Verbrecher	Emigrant	Bibel-forscher	Homo-sexuell
Grund-farben	Red	Black	Black	Black	Orange
Abzeichen für Rück-fällige	Red triangle	Black triangle	Black triangle	Black triangle	Orange triangle
Häftlinge der Straf-kompanie	Red triangle with dot	Black triangle with dot	Black triangle with dot	Black triangle with dot	Orange triangle with dot
Abzeichen für Juden	Yellow star	Black star	Black star	Black star	Orange star
Bestandteile des Abzeichens	Jüd. Rasse-schänder	Rasse-schänderin	Macht-verdächtig	Häftlings-nummer	
	P	T	Red triangle	Drum	
	Pole	Ketche	Wehrmacht Angehöriger	Häftling Ia	

Verklarend begrip van de gehanteerde tekens in Duits concentratiekamp. Voor de Roma is de zwarte driehoek van 'Emigranten' gereserveerd.

nabestaanden in 1971, tijdens het eerste World Romani Congress in Londen, de volksnaam Roma aannamen, een woord uit het Sanskriet dat 'mensen' betekent. Enkelvoud mannelijk is Rom. Maar Roma bleek een naam waarmee niet ieder tevreden kon zijn, omdat hij geen recht zou doen aan de Duitse Sinti, de Franse Manouches, de Zwitserse Jenische en de Spaanse Kale of Gitanos. Allen loten aan dezelfde stam met de wortels in India, zij het met onderlinge verschillen. Zonneklaar wordt dat bij de taal die nog altijd verwantschap heeft met Indiaas en Sanskriet. Tientallen dialecten telt het Romani, maar waar Roma academici streven naar één verbindende taal die ook schriftelijk kan worden verspreid, houden traditionele Sinti hem soms liever geheim. Ondanks